

Berzsenyi Dániel
(1776–1836)

A közelítő tél

Hervad már ligetünk, s díszei hullanak,
Tarlott bokrai közt sárga levél zörög.
Nincs rózsás labyrinth, s balsamos illatok
Közt nem lengedez a Zephyr.

Nincs már symphonia, s zöld lugasok között
Nem bűg gerlice, és a füzes ernyein
A csermely violás völgye nem illatoz,
S tükrét durva csalét fedí.

A hegy boltozatin néma homály borong.
Bíbor thyrusain nem mosolyog gerezd.
Itt nemrég az öröm víg dala harsogott:
S most minden szomorú s kiholt.

Oh, a szárnyas idő hirtelen elrepül,
S minden míve tűnő szárnya körül lebeg!
Minden csak jelenés; minden az ég alatt,
Mint a kis nefelejcs, enyész.

Lassanként koszorúm bimbaja elvirít,
Itt hágy szép tavaszom: még alig ízleli
Nektárját ajakam, még alig illetem
Egy-két zsenge virágait.

Itt hágy, s vissza se tér majd gyönyörű korom.
Nem hozhatja fel azt több kikelet soha!
Sem béhunyt szememet fel nem igézheti
Lollim barna szemöldöke!

Málnási Ferenc

Berzsenyi Dániel örökszép elégiája

A KÖZELÍTŐ TÉL

Irodalmunk egyik ellentmondásos költője, „a niklai remete”, a „Somogyi Diogenes”, sikeres földesúr volt, de életének igazi értelmét a klasszicista és a romantikus költészet jelentette. A latin és a német nyelv mellett kiváló ismerője volt a római és a görög mitológiának is. Költői példaképe is Horatius volt. Írásra Kazinczy Ferenc biztatta, de Kölcsey szigorú, néhol igazságtalan bírálatára lett „niklai remete”.

Elégiái közül az utókor és a rostáló idő az egyik legsikerültebbnek *A közelítő tél* (1804-1808 között) című versét ítélte. Ezzel a költeményével emlékezzünk Rál!

A szöveg mondatait négyes sorokba és hat szakaszba rendezte a költő.

A szövegösszetartó erőt, a kohéziót az teremti meg, hogy időszembesítő, értékszembesítő, létösszegező költemény (Somos Béla). Ihletője a mulandóság, a virágzót, a termőt és a hervadót egyszerre látja és látatja a költő. Az idő múlása az értékek pusztulásával jár, s a vers logikája szerint nem teremődik helyettük új.

A szövegmondatok mellérendelő viszonyban kapcsolódnak egymáshoz, s bennük birtokos személyjeles szavak társulnak hozzájuk: *ligetünk, bokrai, völgye, dala, szárnya, koszorúm, tavaszom, ajakam, Lollim szemöldöke*.

Jelentéstani elemként a *nincs* tagadó ige és a *nem* tagadószó ismétlése a múlt értékeinek tragikus elvesztését jelzi. S a felsorolás is azt összegezi, ami elmúlt és ami itt maradt, s ebből bontakozik ki az őszi táj lehangoló képe — hervadt liget, tarlott bokor, levél zörög, nincs labyrinth, illat... —, mely egyszerre jellemzi az évszakot, az ifjúság örömeinek elvesztését, s a szomorú niklai környezetet is.

Az eredeti, *Az ős* cím helyett, a statikus állókép helyére Kazinczy javasolta a lopva közeledő fenyegetés mozgalmasságát sugalló jelzős szerkezetet, amely riadalmat is sugall: *A közelítő tél*.

Berzsenyi az antik mitológiából kölcsönözte a labyrinth, Zephir, symphonia, thyrus, nektár szavakat, tisztelegve az ókori költészet maradandó emlékei előtt.

A költemény valóságos természeti képeket és elképzelt, általános világképet rajzol, a tájrajz belső tájba hajlik át, lelki tájat idéz, a lírai ént, a mindenkori ént és minden, az olvasói ént is érintő ént, az elmúlást idéző törvényt önti művészi formába. Az elmúlás élményét egy látomás, a „szárnyas idő” és a közeli kis világ jelensége, a „kis nefelejcs” párhuzama is növeli. A táj látványával felidézett hangulat gondolati tanulsága: „minden csak jelenés”. Öt érzékszerv rögzíti a szomorú jeleket: — a hervadás sárga, barna színeit a szem; — a symphonia hiányát, az